

Mackó. Mennyire kedves megnevezése ez Földünk legnagyobb szárazföldi ragadozójának! Emberek állnak a ketrece előtt, becézgetik, dobálják neki a finomságokat, ő meg csak kuncsorog, két lábra áll, toporog türelmetlenül az ürülékétől szennyezett betonon, és várja a következő falatot. Az emberek megunják, továbbsétálnak, a kedves mackó meg csak néz utánuk bánatosan, majd róni kezdi a köröket szűk ketrecében körbe-körbe...

össze nagytestű kutyákkal vagy bikákkal. Pár éve Pakisztánból érkeztek rémisztő képsorok, melyeken egy tér közepére láncolt medvére engednek betanított harci kutyákat. Talán ez a legdurvább: a táncoltatós medvékhöz hasonlóan tartott állatok, mielőtt az alutápláltságtól elpusztulnának, a helyi pitbullok martalékai lesznek. Egész Pakisztánban kedveltek az állatviadalk; a medvék karma és foga gyakran hiányzik, ami csökkenti a szétmancangolt kutyák számát. Az első pár kutyát még érheti az a szerencsétlenség, hogy találkozva a medve mancsával, jó pár méterrel távolabb gerinctöréssel ér földet, ám a kutyák száma végtelen, így a viadal kimenetele nem kétséges.

Elsőként az Állatvédő Világszövetség (World Society for Protection of Animals, WSPA) emelte fel hangját a barbár szóra-

állnak vele a turista mellé fotózásra. A turisták reszkető lábbal, de pózolnak, majd aprópénzt nyújtanak a medvetáncoltatónak, és elcsodálkoznak a medve idomítottságán, ami kimerül abban, hogy a zene hangjára két lábra áll és esetlenül toporog. A pásztorok által befogott bocsok idomításának egyik változata ez, amikor különböző mutatványokra kényszerítik a láncra vert medvét. Európában értelemszerűen a barnamedve, míg Indiában az ajakos medve a medvetáncoltatók kedvenc állata.

Geeta Seshamani, a WSPA kutatója és Kartick Satyanarayan biológus 18 hónapig tartó áruhás nyomozása során kiderítette, hogy Indiában több mint 1000 táncoló medvét tartanak fogságban, és folyamatosan kb. 100 medvebocs található a piacon, hogy pótolja az elhullott példányokat.

MEGALÁZVA

Állatkerti mackónknak jobb esetben csak az élettere szűk, de sok társának az élete is rövid és keserves. Nézzünk csak körbe a világban, és borzadjunk el, hogy mire képes a „bölcös” ember a medvével szemben!

Viadalk

A medvékkel rendezett állatviadal nem újkéletű „szórakozás”, hiszen a római cirkusokban olykor ezer medvét öltek meg egyetlen nap alatt. A XVIII. század elején a francia és spanyol királyi udvarok szórakoztatására leláncolt medvéket engedtek

kozás ellen, és sikeres kampánya olyan világméretű politikai nyomást gyakorolt Pakisztánra, hogy számos viadalt a hatóságok betiltottak. Ezzel azonban még nem értek el teljes sikert, hiszen a viadalk titkos helyen tovább folynak.

Medvetáncoltatás

A Balkán-félszigeten vagy Törökországban nyaraló turisták gyakran találkozhatnak medvetáncoltatókkal, akik vonós hangszer és pásztorbot kíséretében láncra fűzött és két lábon járó medvét vezetgetnek, vagy

Táncoló medvékkel leggyakrabban Delhi, Agra és Jaipur városokban, a turisták által látogatott helyeken találkozhatunk. A turisták kedvéért „tradicionális szakmaként” beállított foglalatosság gyakorlóit, a medvetáncoltatókat a jó pénz reményében napi 12 órát dolgoznak. Ez önmagában még nem lenne baj, csakhogy míg nekik természetes, hogy két lábon állják végig a munkaidőt, a medvének nem. A WSPA szerint legfontosabb a turisták tájékoztatása, hiszen ők tartják el a medvék gazdáit, miattuk van az egész „tradíció”. Ha tudják,

hogy ezeket a medvéket hogyan készítik fel a mutatványra, talán kibírják, hogy a medvetáncolatok társaságában készült fényképek nélkül térjenek haza.

A tortúra akkor kezdődik, amikor a növendék medve orrát vagy arcát érzésteleltetés és sterilizálás nélkül egy szöggel átfúrják, majd kötelet vagy láncra erősített karikat fűznek bele. A seb gyógyulása sokáig elhúzódik, és fájdalmat okoz a medvének. Ez a cél, hiszen az orr a medve legérzékenyebb testrésze, így könnyen kordában tartható. A renitens példányok karmát a biztonság kedvéért kitépik, szemfogaikat érzéstelenítés nélkül kitörlik vagy kihúzzák, jobb esetben az állat száját bőrszjijjal be- kötöik, és már kezdődhet is a tánc.

De vajon mitől táncol a medve? Természetes körülmények között csak akkor

találkozhatunk medvetáncolatokkal. Korábban német állatvédők felvásárolták vagy elröbölték az ilyen mutatványos medvéket, hogy utána egy puskagolyóval megsza- baddítsák őket kínjaiktól. Ennél valamivel hu- mánusabb, amikor az eldobzott állatokat menhelyre viszik, ahol életük végéig gon- dosan ápolják őket, így feledtetve az addig átélt borzalmakat. A WSPA és a Török Er- dészeti Minisztérium együttműködése ke- retében – hasonlóan a Veresegyházi Medvetothonhoz – megépült az első török medvetothon, melyben 15 hektáron több mint 50 medve talált megfelelő ellátásra. Ezen állatok visszavadtására már nincs mód, hiszen pár hetes korukban kiragadták őket természetes közegükből, így nem tud- ták elsajátítani a vadon törvényeit. Táplál- kozásukat nehezíti, hogy egyéves koruk

Medveepe és medvemancs

A medveepe a legkeresettebb árucikk Ázsia-szerte. Ára magasabb, mint a hason- ló súlyú kokainé, és csak dollárezrekben mérhető. A koreai vámosok évről évre több medveepét foglalnak le, 1996-ban már 122 kilót. Ez több ezer örvösmedve elpusztítását jelenti, az amúgy is gyenge, csupán 50000 példányt számláló populá- cióból.

Az örvösmedvét és a maláji medvét szűk ketrecbe teszik, hogy ne tudjon mozogni vagy megfordulni, és egy távolról sem ster- il fémcsövet helyeznek az epehólyagjába. Gondozója kéthetente egy fecskendővel helyezi a csőbe, hogy az epét lefejjék, s kész is a friss, mindenre jó ázsiai gyógyszer. A medveepét évezredek óta használják gyó- gyításra, de ehhez eddig meg kellett ölni a

MEDVÉK ANGKORBAN

Múlt év végén, délkelet-ázsiai ba- rangolásaim során látogattam el Kambodzsába, azzal a szándékkal, hogy felkeressem a titokzatos kouprey marha (Bos sauveli) élő- helyét. Sajnos az adott nemzeti park- ba nem jutottam el, de ha már ott jártam, felkerestem a hajdani khmer települést, Angkor romjait. Nem sok- kal a pénztár után egy tábla hirdette a 2000 nyarán nyílt Angkor Zoo-t. Az engem fuvarozó motoros leg- nagyobb megdöbbenésre elfelejtet- tem a romokat, és először az állat- kertbe indultunk

Egy falu közepén tipikus vidéki állatkertre bukkan- tunk, amely sok helyi madárnak és pár emlősnek adott otthont. Megdöbbenve láttam, hogy egy szűk ketrecben három maláji medve szorong. A legfiatal- abb állatnak a jobb hátsó lábfeje hiányzott: felte- hetően egy koreai turista gyomrában keresendő. Az eset annyira felháborított, hogy az Internet segít- ségével még aznap világgá kürtöltem a hírt. Így bukkantam a Free the Bears Alapítványra, melyet 1995-ben alapított az ausztrál Mary Hutton, aki rögtön segített, és felajánlotta, hogy látogassam meg az alapítványuk menhelyét. Ők már több medvét bi- ztonságba helyezték azóta, hogy az alapítás után nem sokkal levelet kapott egy Kambodzsában élő ausztrál

üzletembertől, aki egy fiatal maláji medve (*Helarctos malayanus*) elhelyezésében kérte a segítségét. A bo- csot egy étteremben vásárolta, szerencsére még a ko- reai turistacsoport érkezése előtt. Ausztrál állatkertek siettek a segítségére, így hamarosan hat bocs érke- zhetett Kambodzsából, megalapozva egy fajmegmen- tési és tenyésztési programot. Ahogy gyűlt az adomány az alapítvány számlájára, úgy érlelődött a gondolat, hogy a medvék eredeti élőhelyén létesítsenek egy menhe- lyet. Így nyílt meg a több hektáros Phnom Tamao Zoo, a főváros, Phnom Penh mellett. A thaiföldi Lopburi Állatkertben sikerült még egy medvemehelyet létesí- teniük, és beindítottak egy kutatási programot Ecuadorban az ott élő pápaszemes medvék (*Tremarctos ornatus*) tanulmányozására.

Az Angkor melletti Siem Reap városából egy szárnyas- hajó tetején ülve, mintegy ötórás utazás után érkeztem meg a Tonle Sap tó déli részénél található fővárosba, Phnom Penhbe. Az Alapítvány munkatársát, David Ware-t többször hívtam a mobiltelefonján, de meg-

tudtam, hogy a hétfévén nem lesz az állatkertben. A WildAid munkatársa, Nick Marx viszont készségesen felajánlotta, hogy terepjáróján kivisz a Phnom Tamao Wildlife Rescue Center & Zoo-ba. A helyet 1998-ban nyitották, és a medvéken kívül helyet ad mindenféle állatnak, amely segítségre szorul. A madarakon és a kistestű emlősökön kívül jelenleg mintegy 32 medve, 10 tigris, 25 gibbon és három párdúc él itt. A nagy területnek és a jó éghajlatnak köszönhetően minden állatnak hatalmas terület áll a rendelkezésére. 1997- ben mintegy 50000 dollárt költöttek a 8000 m²-es medvefelfutó építésére, amelyet pár év múlva egy 1600 m²-es nevelőkifutó megépítésével bővítettek. Napjainkban az ott dolgozó kambodzsai ápolók béré- t is kiegészítik, és további medvék elhelyezését ter- vezik. Amit lehet, visszaengednek a vadonba, de sok állat esetben erre soha nem lesz lehetőség. Ebben a tekintetben legproblémásabbak a medvék: őket cél- tudatos tenyésztési program keretében próbálják sza- porodásra bírni, hogy legalább a felcseperedő bo- csokat megpróbálják visszavadtítani a természetbe. Erre ideális területeket Észak-Kambodzsában már találtak, de a terület kijelölésénél figyelembe kell venni a sűrűn aláaknázott részeket és az orrvadá- szoktól hemzseggő erdőket, amelyek nemcsak a vis- szavadtítást felügyelő biológusokra, hanem a tapasztalatlan bocsokra is veszélyt jelenthetnek.

B. B.

További információk:
www.freethebears.org.au
www.bearden.org

Konkoly-Thege György felvétele

áll két lábra, ha a magas fűből nem lát ki. Fogságban e kíváncsiságot egy alulról me- legített vaslappal és magnóval helyettesítik. A ketrec alja egybefüggő vaslemez, mely alatt tüzet szít a gazda, s beindítja a zenét. Ezt elegendő pár alkalommal megismételni ahhoz, hogy a medve a zene megszólalá- sakor magától elkezdje nyomorúságos táncát hólyagosra égett hátsó lábán. A betanulást csak a bocsok 20-30%-a éli túl.

A WSPA kezdeményezésére a török kormány elvileg betiltotta a medvetáncolat- tást, Isztambul utcáin mégis gyakran

előtt elveszítették szemfogaikat, és a későbbiek során kizárólag növényi eredetű táplálékkal etették őket. Sok állat azonban annyira legyengülve került a menhelyre, hogy kénytelenek voltak végleg elaltatni őket.

medvét. A brutális, újkeletű módszer oly „sikeres”, hogy Kínában és Koreában egymás után nyitnak az illegális medve- farmok, ahol a befogott medvéket addig fejjik, míg el nem pusztulnak. A medve- farmokon tenyésztett medvék száma eléri a tízezret, és ezek olyan nyomorúságos ketrecekben élnek, hogy életkörülményeik csak a tojótúykokéhoz hasonlíthatók. So- kuk közben elveszti a mancsait is, hiszen a szűk ketrecben nincs rájuk szüksége, és simán túléli az amputációt, hogy tovább fejhessék az epéjét.

Az 1988-as Szöuli Olimpia koreai játékosai a jobb eredmények reményében medvepét és medvehúst kaptak. Ezért harminc medvének kellett elpusztulnia. Mivel a medvemancs Dél-Koreába csempészése méretei miatt sokkal nehezebb, így az ára is magasabb. Aki erre vágyik, olcsóbb, ha elrepül Thaiföldre, Srí Lankára vagy éppen Ecuadorba. Sok neves luxus-hotel a mai napig beszerzi és illegálisan felszolgálja a medvékből készült ételeket akár Szöulban is. Thaiföld éttermeiből a WSPA a thai hatóságok segítségével mintegy 50 medvét mentett meg.

Thaiföldön a medvetalp szinte minden előkelő étterem étlapján megtalálható. Az évente idelátogató 360000 koreai turista persze örül ennek. A thai kormány egyre szigorúbban veszi az orrvadászatot, így az étteremtulajdonosok fogságban tartott vagy a környező országokból származó medvék talpából nyerik a levesbevalót. Sok esetben élő medve hátsó lábait csonkolják, de az állatot tovább nevelik: jó lesz még a kifejlett példány bőre és koponyája! Hasonló a helyzet Vietnámban és Kambodzsában is. Laosz fővárosának, Vientiánnak reggeli piacán jómagam is láttam szárított medvetetemeket. Itt vásárolnak a hongkongi, szingapúri és tajvani nagykereskedők is.

Vagányabb, de beteg koreaiak elutaznak Amerikába, Kanadába vagy Oroszországba, és saját maguk lövik le a medvéjüket. Korea legnagyobb szállítója az orosz maffia, mely érdekeltségei révén szinte legálisan jut a szükséges „medvealkatrészekhez”. Ez évi 8000-9000 állat kilövését jelenti. A kanadai British Columbia tartományban évente mintegy 3000 medvét lőnek le orrvadászok csak a mancsa és az epéje miatt. Dél-Korea a legnagyobb felvásárló, ami hatmilliárd dolláros üzletet jelent évente.

Nem is olyan régen abban a „szerencsében” volt részem, hogy segédkezhettem egy állatkertben feleslegessé vált és elaltatott kamcsatkai medve nyúzásánál. Izgatottan vártam a mancsok bőrből való kifejtését, hogy végre felfedjem a medvetalp titkát. Csalódnom kellett: medvék talpa vastag zsírpárna minimális hússal, melynek íze csak egy doboz zsíréhoz lehet hasonlatos.

Szerencsére a medveepe hatóanyaga, az ursodeoxycholinsav kiváltható szarvasmarha, disznó vagy más háziállat epéjével, s a WSPA kutatóinak sikerült szintetikus úton is előállítaniuk az ursodeoxycholinsavat, amit Arctigall néven a kínai gyógyászat foglalkozó orvosok révén terjesztenek.

Vadászat

A vadász- és túrafelszereléseket árusító floridai áruházban a modern számszerűsítés

A szarvó felvételei

egy tévén vetített reklámfilm népszerűsíti a medvevadászatot. Fiatal vadász meséli, hogyan lőtte első medvéjét az új és erősebb nyílnak köszönhetően. Ez még mindig sportszerűbb, mint a modern ismétlőpuskák, de értelmetlen. Az Amerikai Egyesült Államok és Kanada törvényei megkönnyítik a vadászok életét: szinte bárki vásárolhat fegyvert, és sok esetben arra lő vele, amire csak akar. A vadászok azzal érvelnek, hogy szükség van a fekete medvék és a grizzly-

medvék elszaporodott állományának ritkítására, ám a járőröző vadőröknek az utóbbi időben feltűnt, hogy a lenyúzva hátrahagyott tetemeknek kivágták az epéjét, és levágták a mancsait. A medveepe az amerikai nagyvárosok kínai negyedeibe és Ázsiába vándorol, hogy a feketepeciacon 500-2000 dollár közötti összegért találjon gazdára. A helyi rendőrség és civil nyomozók több esetben tartóztattak le kínai kereskedőket New York és San Francisco kínai

negyedében, amikor azok medvepét próbálták eladni. A nyomozók megdöbbentek a felhalmozott készletek láttán, és meghírdették a harcot a kábítószer-csempészethez fogható mértékű kereskedelem ellen.

A WSPA Medvevédelmi Kampanya, a *Liberty* szerint Észak-Amerikában évi 40000 medvét lőnek ki legálisan (többnyire koreai vadászok), és még egyszer ennyit illegálisan. Ebbe beletartozik a kanadai állomány, és az északi területeken élő jegesmedvék (*Thalartos maritimus*) is. Ez utóbbi elejtése egyébként is nagy dicsőség a vadászok számára. A gazdag nyugdíjas felül egy motoros szánra, persze a biztonság kedvéért többedmagával, és az első útjába kerülő jegesmedvét agyonlövi. Kifizeti a pár ezer dolláros lődíjat, majd a bőrt elküldi a preparátorstúdióba, ahol ügyes kezek varázsolják élethűvé a halott medvét.

Tény, hogy a jegesmedvék legnagyobb állománya, mintegy 15000 példány Kanadában él. Ezért vált néhol szükségessé az elszaporodott állomány gyérítése, de erre nincs egységes törvény, így a faj bizonyos államokban nem vadászható, máshol pedig még a bocskok is kilőhetők. Szintén problémát okozott az indiánok és eszkimók vadászati jogának tisztázása, hiszen logikusan ők élvezhetnék az elsőbbséget ebben. Az indián persze nem fizet dollárezerket egy-egy állat elejtéséért – igaz, nem is lő ki mindent válogatás nélkül. A jegesmedvék létét sokkal jobban veszélyezteti az élőhelyükön található kőolaj- és földgázlelőhelyek utáni kutatás és a környezetszennyezés, mint a vadászat, de nem árt az elővigyázatosság. A kanadai Nova Scotia vezetése a WSPA kampányának hatására betiltotta a hagyományos őszi medvevadászatot, de sok helyen még mindig irthatók a medvék.

Állatkertek

A medvék fogságban tartása a középkorra nyúlik vissza, amikor városároknak tartották őket. A svájci Bern város medveárka több mint félezer éves. Szabadban a medve érzékeny környezete tisztaságára, hasonlóan a disznóhoz, mely tiszta állat, csak az ólban nincs lehetősége tisztálkodni. A hibás medvetartásra hazánkban is rengeteg példa akadt, és nem kellett messzire utaznunk, ha medvekínzást akartunk látni: egy időben még a budapesti Nagykörút egyik alagsori díszállat-kereskedésében is találkozhattunk ketrecben sanyargatott barnamedvével. Az állatkertekben is többnyire vasúti sínekből hegesztett ketrec és betonpadló látványa fogadott, ahol ürüléktől szennyezett víz és rongyosra tépett gumiabroncs társaságában róta köreit a medve. Akárcsak Kínában – a különbség csupán az, hogy ott a ketrec

méretei a medvéét is alig haladják meg, azonkívül kerekre szerelik, hogy minden nap másik példányt tudjanak mutatni az állatokat lelkesen köpködő közönségnek.

Az állatkertekben nagy gond a szaporulat, mely tovább duzzasztja a felesleges medvék számát. Az is megesett, hogy egy-egy párttitkár vetett végett az egyébként is apatikus medve szenvedéseinek; no nem jóindulatból, csupán a könnyen megszerezhető trófea reményében. Szerencsére az elmúlt években a hazai állatkertek is sorra szüntetik meg vagy alakítják át a medvekifutókat, illetve ami még jobb, válnak meg nagytestű medvéiktől. A tudományos munkát folytató állatkertekben már régen szakítottak azzal a tévhitel, hogy medvét csak sziklahátterű, betonozott kifutóban lehet bemutatni, így sok helyen találkozhatunk zöld gyepen játszó vagy fára mászva a fatörzsbe rejtett élelmet keresgélő, tehát nem unatkozó állatkerti medvékkel.

A pandát nem soroljuk a medvékhez, de külsőre és méretben nem sokban különbözik azoktól, így megemlíteném, hogy a Kínában fogságban tartott 140 panda közül mindössze annak az 52-nek a sorsa kielégítő, mely a wolongi rezervátumban felállított tenyészközpontban él. Sok helyen, például a kunmingi állatkertben szűk és sötét ketrecben mutogatják a pandákat.

Japán gazdag és kulturált állam hírében áll, ám ha ellátogatunk egy vidéki állatkertbe, azzal szembesülünk, hogy az állatok bemutatása elsősorban cirkuszi produkcióból áll. A medve alapjában véve magányos állat, mely csak a párzási időben találkozik

fajtársaival. Ennek ellenére a Japánban hivatalos engedéllyel üzemelő medveparkokban és egyes állatkertekben néha 30-50 kifejlett medvét is együtt tartanak. Minden naposak az élelemért folytatott véres küzdelmek, melyen a lelkes közönség szemmel láthatóan jól szórakozik. Ennél brutálisabb, amikor az idelátogató koreai vendégek saját kezűleg ölhetik meg a medvét és vágják ki az epehólyagját, miután befizettek a kasszába 1500-3000 dollárt.

Cirkuszok

Pár éve a Fővárosi Nagycirkusz műsorára tűzte „híres” orosz állatidomárok produkcióját, amelyben egy medvét az állánál fogva egy kötél végére rögzítenek, majd ringlispil módjára körbe-körbe forgatnak. A *Liberty* tiltakozó levele süket fülekre talált, és a produkció sok gyerekből és felnőttből váltott ki kacagást.

A cirkuszi medvék talán a legszánalmasabb látványosságok, ahogy bohócnak öltöztetve bicikliznek, hintáznak, bukfenecznek vagy bokszoznak. Milyen sors vár egy cirkuszi medvére? Felnevelik, s ha kezelhető, akkor fellépnek vele. Legtöbbször szájkosárral vagy kitört szemfogakkal teszik mindezt, így csak ritkán sikerül megölniük fogvatartóikat, akik bohócként mutogatják, felöltöztetik, majd öreg korokra esetleg agyonlövik őket a bundájukért. Volt rá példa, hogy az élelmes tulajdonos a vadászok nagy örömeire bérkilövésre bocsátotta medvéjét. Pár éve a szadai úton járőröző rendőrök különös tetemre lettek figyelmesek. Feje és bundája hiányzott, ám a szakértők egybehangzó állítása szerint medve volt a szerencsétlen, mely talán épp újsághirdetés útján talált „gazdára” – vesztére.

A látottakat és a tapasztalatokat egybevetve be kellene tiltani a medvék, nagy-macsák és emberszabású majmok cirkuszi szerepeltetését, illetve tartását. Ezek az állatok tiszteletet érdemelnek, s nem azt, hogy megalázott bohócként az ember szánalmas karikatúráivá váljanak.

Buzás Balázs

Mit tehetünk a medvékért?

Reméljük, hogy az olyan kezdeményezések, mint a Veresegyházi Medveotthon, a környező országokban is követőkre találnak, és befogadják az eddig nyomorúságos körülmények között tartott medvéket, mindenkivel megismertetve és megszerettetve az erdők jámbor mackóját. Amit mindannyian megtehetünk, az annyi – és ez nem kevés! –, hogy sem külföldön, sem itthon nem támogatjuk belépődíjainkkal a medvetáncoltatókat, utazó állatseregleteket és azon cirkuszi produkciókat, amelyekben vadállatokat szerepeltetnek, és ismeretségi körünket is felszólítjuk ezek teljes bojkottjára.

Az új állatvédelmi törvény lehetőséget ad az állatkínzással gyanúsítható személyek megbüntetésére, a Medveotthon pedig a medvék elhelyezésére, ezért kérjük, ha a fent leírtakhoz hasonló esetekről tudomása van, azt az alábbi címen jelezze:

További információk:

Környezetvédelmi Minisztérium

Free the Bears Fund www.freethebears.org.au

Liberty Campaign, WSPA www.wspa.org.uk

IUCN Bear Specialist Group www.iucn.org

www.polarbearsalive.org

www.savearcticrefuge.org